

Klimat- och näringslivsdepartementet

Remiss - Promemorian Energiplanering i kommuner och regioner och en mer energieffektiv offentlig sektor

Sammanfattning

Region Jönköpings län har getts möjlighet att yttra sig över promemorian Energiplanering i kommuner och regioner och en mer energieffektiv offentlig sektor, KN2026/01494.

Region Jönköpings län välkomnar förslagen och ser dem som ett viktigt steg mot mer enhetlig, aktuell och verkningsfull energiplanering. Region Jönköpings län bedömer att stärkt nationell inriktning kan ge kommuner och regioner bättre förutsättningar att bidra till omställning, robusthet och konkurrenskraft – förutsatt att lagstiftningen utformas så att den driver samverkan och genomförande, inte mer administration.

Region Jönköpings län tillstyrker tydligare krav på kommunala energiplaner. Samtidigt betonas att energisystemet inte följer kommungränser. Effektfrågor, nätutbyggnad och försörjningstrygghet kräver att nätägaren, näringsliv, totalförsvaret och regionala aktörer deltar aktivt. Planerna bör därför kunna ingå i gemensamma regionala lägesbilder och kopplas till samhällsplanering, etableringsberedskap och beredskapsarbete.

Det är positivt att kommunerna ges bättre tillgång till nödvändiga underlag och att tillsynen stärks. Däremot behöver kopplingen till totalförsvaret och säkerhetsskydd förtydligas så att kommunerna får praktisk vägledning. Även mål, uppföljning och koppling till övrig planering bör preciseras, så att energiplanen blir ett levande underlag snarare än ett isolerat dokument.

Region Jönköpings län ser också positivt på att energieffektivitet ges större tyngd i upphandling och fastighetsarbete. För att det ska bli genomförbart behövs tidiga nationella vägledningar, utrymme för lokala avvägningar och att särskilt känsliga verksamheter, till exempel vård och kultur.

Sammantaget stödjer regionen inriktningen, men understryker att nya krav måste följas av långsiktigt stöd, kompetens och regional samordningskapacitet – särskilt för mindre kommuner. Då kan reformen stärka både den lokala planeringen och den gemensamma omställningen regionalt och nationellt.

I yttrandet vill Region Jönköpings län särskilt lyfta fram följande:

- En uppdaterad lag ger energiplaneringen en tydligare och mer aktuell inriktning och stärker förutsättningarna för kontinuitet och jämförbarhet i hela landet.
- För att planeringen ska bli mer än ett dokument behövs varaktigt stöd, vägledning och kompetens – särskilt i mindre kommuner – liksom stabila villkor för den regionala samordningen.
- Nya krav måste följas av stöd, vägledning och samordningskraft, så att kommunerna inte lämnas ensamma med ett komplext uppdrag de saknar full rådighet över.

Synpunkter på förslaget

Region Jönköpings län välkomnar möjligheten att lämna synpunkter på promemorian. I sitt yttrande har Region Jönköpings län valt att särskilt fokusera på de delar av remissen som innehåller nya förslag till krav på regionerna samt på de förslag som rör energiplanering. Inom dessa områden bedömer regionen att den, utifrån sitt regionala utvecklingsansvar och den kunskap och erfarenhet som har byggts upp genom arbetet med energiplanering på lokal och regional nivå under de senaste åren, har särskilda förutsättningar att bidra med värdefulla perspektiv och synpunkter.

Region Jönköpings län ser energiplanering och energieffektivisering som centrala frågor för länets konkurrenskraft, robusthet och omställningsförmåga. Region Jönköpings län välkomnar därför förslag som stärker förutsättningarna för en kraftsamling på nationell nivå och som bidrar till att offentliga verksamheter kan gå före i omställningen. Samtidigt är det viktigt att de åtgärder som föreslås utformas på ett sätt som inte leder till en ökad administrativ börda på bekostnad av det konkreta genomförandet och de insatser som ska bidra till de önskade resultaten.

Förslag till lag om energiplanering i kommuner och regioner

Energiplanering i kommuner

Det är bra att kommunerna får en mer detaljerad specifikation av kraven på vad en energiplan ska innehålla samt precisering av vad en aktuell energiplan betyder för att få nationell kontinuitet och transparens, det innebär en stor förbättring jämfört med 1977 års lag.

Erfarenheterna från det regionala och lokala arbetet visar samtidigt att energiplaneringen bara blir verkningsfull om andra aktörer bidrar med underlag

och deltar i genomförandet. Kommunen har inte ensam rådighet över energiförsörjning, effektfrågor eller utbyggnad av nät. Av § 3 bör det därför inte framgå, eller kunna tolkas som, att ansvaret för planering av effekt- och elbehov vilar enbart på kommunen. Nätägaren bör ha detta ansvar och, med rätt underlag, planera tillsammans med kommunen för en effektiv, tillräcklig och trygg energiförsörjning. Totalförsvaret behöver på motsvarande sätt bidra både till förståelsen av kortsiktiga och långsiktiga behov och till de åtgärder som identifieras i energiplanen.

Kommunernas energiplaner kan synliggöra lokala behov, framtida effektutmaningar, möjligheter till lokal produktion, flexibilitet och robust energiförsörjning. Samtidigt följer elnät, energiproduktion, fjärrvärme, transporter, arbetsmarknadsregioner, logistikområden och etableringslägen sällan kommungränser. Planerna bör därför kunna ingå i gemensamma regionala lägesbilder och stärka dialogen mellan kommuner, region, länsstyrelse, elnätsföretag, större energianvändare och näringsliv. Annars ökar risken att de blir fristående dokument utan koppling till investeringar och samhällsbyggande.

I Jönköpings län finns redan arbetssätt som binder ihop lokal och regional energiplanering. Projektet som idag bedrivs av regionen och länsstyrelsen ger stöd till kommunernas energiplanering och stärker förmågan att analysera energibehov, effektfrågor och kopplingar till fysisk planering. JET – Jönköpings län elektrifierar tillsammans – är en regional samverkansarena där kommuner, region, länsstyrelse, elnätsföretag, näringsliv och andra aktörer delar lägesbilder, diskuterar roller och identifierar gemensamma åtgärder. Sådan genomförandekapacitet bör tas tillvara när ny lagstiftning och nationellt metodstöd utformas.

Energiplaneringen bör också kunna kopplas till det bredare arbetet med regional strategisk planering. Planeringsansvaret i Sverige är fördelat mellan kommuner, regioner och statliga myndigheter, samtidigt som flera av de frågor energiplaneringen ska hantera sträcker sig över administrativa gränser. Den bör därför inte utvecklas som ett isolerat kommunalt planeringsspår, utan bidra till gemensamma kunskapsunderlag som kan användas i samhällsplanering, etableringsberedskap, transportinfrastruktur, näringslivets omställning samt robusthet och beredskap.

Uppgiftsskyldighet och föreläggande

Det är positivt att § 15 och § 18 ger kommunen konkreta verktyg och möjligheter att få tillgång till den data de behöver, vilket inte alltid är möjligt i dagsläget.

Det är också positivt att tillsynsmyndighet har möjligheten att ställa krav på kommuner som inte följer lagen, vilket inte är fallet idag. Kombinationen stärker myndighetens mandat vilket skapar en nationell mer jämlik bild av läget i kommunerna.

Totalförsvar och koppling till övrig planering

Att kartläggningen ska beakta totalförsvarets behov av energiförsörjningen är relevant givet det säkerhetspolitiska läget, men det är inte alltid möjligt. till exempel behöver det inte vara samma personer som gör energiplanen som är utförare. Bestämmelsen är vag och kommer att bli svår att tolka för kommunerna i praktiken. Regionen efterfrågar därför tydlighet och vägledning från myndighet om hur arbetet ska gå till för att inte skapa tryck en ökad arbetsbelastning på fel enheter inom en kommun, eller att kartläggningen hamna i konflikt med säkerhetsskyddslagen.

Promemorian nämner inte direkt ett krav på att kartläggningen ska ha en koppling till RSA (risk- och sårbarhetsanalys eller kontinuitetsplanering), även om lagens syfte avser kriser och höjd beredskap pekar i den riktningen. Regionen föreslår att en koppling mot RSA bör ha i åtanke även om den inte finns utskriven tydligt i en energiplan av säkerhetsskäl.

Mål och åtgärder

I löptexten framgår det flera gånger att kommuner ska planera och följa upp mål och åtgärder. I förordningens krav på energiplanens innehåll § 4 saknas det däremot ett krav på målformulering och systematisk uppföljning. Detta behöver förtydligas så att det inte finns ett krav på uppföljning men inte hur det ska gå till eller vad som ska följas upp.

Energieffektivisering och upphandling

Region Jönköpings län ser positivt på att upphandlande myndigheter och enheter i vissa fall ska ställa krav på energieffektivitetsprestanda vid köp av varor, tjänster, byggnader och byggentreprenader samt vid hyra av byggnader och lokaler. Samtidigt är det angeläget att nationella vägledningar och kriterier tas fram i god tid och att kommuner och regioner får tillgång till praktiskt stöd. Sammantaget bedömer regionen att förslagen kan bidra till ett mer systematiskt och långsiktigt energieffektiviseringsarbete, under förutsättning att genomförandet sker med tillräcklig flexibilitet och med beaktande av regionernas olika förutsättningar. För att minska den administrativa belastningen behöver tydliga nationella vägledningar tas fram inom samtliga berörda delar.

När det gäller regionens fastigheter och energieffektivisering vill regionen understryka att avtal om energiprestanda eller andra energitjänster inte bör vara tvingande eller att det finns undantag. Sådana avtal kan vara olämpliga för vård- och kulturbyggnader med särskilda krav på inomhusmiljö och verksamhetens kontinuitet.

Begreppet ”långsiktig plan” och vilka byggnader som omfattas av kravet på renoveringspass behöver förtydligas. Rapporteringskraven bör harmoniseras med den rapportering som redan sker till SKR. Regioner och kommuner bör ges utrymme att fatta egna policybeslut inom ramen för principen om ”energieffektivitet först”.

Övriga synpunkter

Nya krav på kommunal energiplanering behöver följas av långsiktiga resurser, vägledning och metodstöd. Energiplanering kräver kompetens inom energisystem, effektbehov, fysisk planering, näringslivsutveckling, beredskap, datahantering och dialog med energisystemets aktörer. Detta är särskilt viktigt för mindre kommuner, där specialistkompetens ofta är begränsad. Där regionala aktörer såsom energikontor eller region via sitt utvecklingsuppdrag kan bidra genom gemensamma kunskapsunderlag, erfarenhetsutbyte, processledning och samordning mellan kommuner, nätföretag och näringsliv. För att detta ska fungera långsiktigt behöver även den regionala samordningskapaciteten ges stabila förutsättningar.

Tommie Ekered
Ordförande Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö